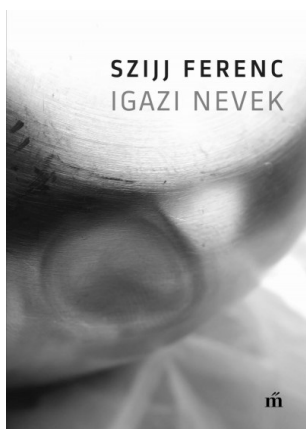

VAJSENBEEK PÉTER

Az apropó megvilágítása

SZIJJ FERENC: IGAZI NEVEK

Magvető Könyvkiadó
Budapest, 2019
144 oldal, 2699 Ft

”

Szijj Ferenc legújabb kötete az elmúlt évek eddig kötetbe nem került (gyakran alkalmi) verseinek gyűjteménye. Legtöbb esetben képzőművészeti ihletettséggű, a jelölt képekkel párbeszédet kezdeményező szövegek, amelyek kiállításmegnyitókra, antológiákba készültek. A felhasznált, megemlített képek eljárási módjaikban és témáikban is különbözőek és a poétikai eljárások is változóak. A Szijjre jellemző perspektíva és a látás szerepének kiemelése, az abszurd-humoros sűrítési megoldások viszont stilisztikailag összefogják az eltérő szövegeket. Az irodalmi felkérésekből és fordításokból – azaz a nyelvi anyagból dolgozó – versek nem kerülnek különböző ciklusba, mint a képi anyagból dolgozók, ezzel is egymás mellé rendelődnek a művészeti ágakat. Rámutatva arra, hogy a Szijj költészetében megjelenő elbeszélhetőségi, megszólalási nehézségek éppen a képekből, képszerű ábrázolásmódból próbálnak nyelvet, témát meríteni.

A kötet egyik fő tétje a közösség diskurzív alkotásának és megőrzésének, az irodalmi- művészeti háló művekre gyakorolt hatásának bemutatása, megírása. „Nem szeretnék mindenkit látni, / és főleg azt nem szeretném, hogy mindenki / lásson engem. Csak egy képzelt közösséget akarok ebbe a valótlan országba” (*Hármaskép*). Az így felvonultatott közösség pedig nem csak a későbbi filológusok kultúrszociológiai tevékenységét könnyíti meg, hanem bizonyos szempontból kánonképző erejű. Ebben a személyes kánonban a szereplők nemcsak a Szijjre ható képek és szövegek alkotói, hanem azok is, akiknek különböző verseket a szerző ajánlja. Hiszen (hacsak nem a piacra való folytonos írás és szem-előtt-lét szülte a könyv ötletét) a szerző fontosnak és kiadhatónak gondolta az alkalmi verseit, azoknak témáival kiegészítve. Ezzel arra is rámutat, hogy irodalmi munkásságába nemcsak az úgynevezett konceptkötetek férnek bele, hanem az alkalmi versek válogatása is képes koncepciót hordozni. Hiszen az említett szociális hálóra való utalás nemcsak a művészeti közeget és műveket, hanem valós embereket takar. A kötet

egyik kulcsversének tekinthető a válogatás szempontjából a *Látványszöveg*. A szöveg egy röntgenkészülékkel megvilágított könyv képére íródott (*Várnai Gyula: Könyv, 2005–2009, lightbox*), és metaforikusan az a kötetet ihlető, annak témát szolgáltató embereket, műveket, eseményeket világítja meg. A vers felütéséből az álmok összeírásának egy végül kohéziós olvasás igényét nélkülöző, csak gyönyörködtetni kívánó szöveg a vége. „Végül egyetlen lehetőség marad / az írás művészetében: egymásba írni / az álmokat. [...] Vesződéses munkánk eredménye / kétségtelenül egy újabb szöveg, / amelyet azonban nem érdemes elolvasni, / mert nincs benne értelem, hanem csak / nézegetni kell, gyönyörködni benne, / [...] és hogy bizonyos vonatkozásokban, számos életműködésünkben gépek vagyunk, haszontalan monstorumok.”

A visszatérő kérdés, hogy mi teszi emberivé az embert és annak kapcsolatait (*Hármaskép, Látványszöveg, Nyolc kormozott üveg*). Erre explicit választ nem kapunk, de mégis a bizonyos képekre való személyes reflexióval és lélettöredékekkel bizonyos (ál)identitásokat is létrehoz Szijj (*A képek vigasztalása, Waldsee*). Amelyekkel próbál valamilyen személyes, már-már alanyi kapcsolatot teremteni a képekkel. Ezeknek a személyes fragmentumoknak a lebontása történik az utolsó versben: „Álarcos felvonulást akarnak az ablakom alá, / senki ne tudja, melyik vagyok én” (*Nyolc kormozott üveg*). A kormozott üveg a tisztánlátás nehézségeire utal, az identitások megkülönböztetésének nehézségeire, ami a kötet hátán lévő idézetben is megjelenik. A szövegekben többször is feltűnik a visszatükröződő felületek motívuma (üveg, tükör, folyó), ami a záróversben abszurd-ironikus módon felszámolódik.

Az *Igazi nevek*, habár nem Szijj Ferenc életművének csúcspontja, kiváló és izgalmas válogatása az elmúlt évek eddigi kötetbe nem került verseinek.